IKSP Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Bydlení jako podmínka úspěšného návratu do společnosti

Lucie Háková

10. listopadu 2026, Praha, Květnice

Bydlení jako podmínka úspěšného návratu do společnosti

- Stabilní bydlení je jedním z klíčových prvků procesu reintegrace po propuštění z výkonu trestu.
- Více než jen „střecha nad hlavou“: bezpečí, soukromí, autonomie, pocit kontroly nad vlastním životem a pocit životní jistoty (ontological security) (Low a kol., 2025; Schartmueller, 2020)
- Bydlení vytváří podmínky pro:
  - získání a udržení zaměstnání;
  - výchovu dětí, obnovu rodinných a sociálních vztahů;
  - řešení zdravotních problémů a závislostí;
  - budování nové, nekriminální identity.

  (např. Doyle a kol, 2024; Keene a kol., 2018)

Nestabilní bydlení: problém, který začíná již před propuštěním

- Podle studie SARPO (Petras, Hůlka, Novopacká, 2025):
  - **40 %** odsouzených zažilo v předchozích třech letech nestabilní či nejisté bydlení
  - **12 %** zažilo situaci bez formálního bydlení, například bezdomovectví
  - **61 %** mělo alespoň po určitou dobu stabilní a perspektivní bydlení
  - **53 %** mělo při nástupu do vězení nejisté či nevyhovující bydlení

Stabilní bydlení po propuštění

Stabilní bydlení

Kolo šetření		ano		ne	
	N	N	%	N	%
1.	531	463	87,2	68	12,8
2.	505	442	87,5	63	12,5
3.	416	375	90,1	41	9,9

Spokojenost s bydlením

(0 velmi nespokojen - 10 velmi spokojen)

Kolo šetření	N	Průměr	St. odch.
1.	463	7,0	2,2
2.	442	7,6	2,0
3.	375	7,5	2,2

Absence stabilního bydlení jako riziko recidivy

- Nestabilní bydlení omezuje možnosti vytvoření nového životního režimu a stabilizace po propuštění.
- Může komplikovat zaměstnání, léčbu závislostí, obnovu vztahů a plnění povinností spojených s dohledem.
- Může vést k návratu do původního rizikového prostředí a ke kontaktům spojeným s předchozí trestnou činností.
- Změna bydlení: právě bydlení, respektive jeho změna a přestěhování může jedincům poskytnou příležitost k „odříznutí se“ od minulých situací či kontextů, tzv. „geographic cure“, a vybudování si identity například bez drog a kriminality (Kirk, 2012; Maruna, 2001).
- Longitudinální studie Jacobs a Gottlieb (2020) identifikuje nestabilní bydlení jako významný prediktor recidivy u osob v probaci.

Absence důstojného bydlení jako zdroj stigmatizace

- Osoby po propuštění čelí souběhu několika stigmat: trestní minulost, chudoba a bezdomovectví. (Keene, Smoyer a Blankenship, 2018)
- Záznam v rejstříku trestů může představovat překážku při hledání nájemního bydlení.
- Nedůstojné či provizorní bydlení může posilovat pocit méněcennosti, závislosti a sociálního vyloučení.
- Absence vlastního domova ztěžuje možnost vytvořit si novou sociální identitu nezatíženou minulostí.

  „To musíte si pronajmout na někoho jinýho [...] prolustruje vás ta realitka nebo ten majitel vás prolustruje.“

  „A já už začínám mít strach, aby se to neprovalilo, protože ten pán, kterej nám to pronajímá, tak neví, že jsem byla ve výkonu trestu. A když spolu jednáme, tak na velice slušné úrovni. Je to hrozně hodnej pán.“

Bydlení po propuštění

- návrat do stabilního rodinného prostředí a bydlení – zřídka
- návraty k partnerkám a partnerům – podpora i rizika
- ambivalentní návraty k rodičům

  *„nedokážu si představit, že bych z toho vězení jako vyšel, a musel řešit bydlení, to je jako to je jako hodně (..) mám jakoby **mama hotel** ještě pořád a nemusím se o některý věci úplně starat, jo (..)“*

  *„(…) mě (je) osumatřicet, a rozumíte, bydlet u maminky, to je takový, pro mě je to (…) **taková vostuda**, spíš“*
- bydlení u dospělých dětí: oboustranně vyhovující řešení nebo selhání a přítěž?

  *„Hrozný. Jakože jste jak děcko, jo, **úplně přítěž jste**. Nejste žádnej přínos, jo, pro nikoho, jenom při-, obtíž.“*
- nestabilní bydlení

Nestabilní bydlení a pomoc probačního úředníka

- Klienti, kteří neměli stabilní bydlení, tuto skutečnost sami v průměru aktivněji řešili zejména bezprostředně po propuštění.
- V dalších vlnách se aktivita řešení bytové situace ze strany klientů v průměru významně snižovala.
- Aktivní pomoc PÚ byla v jednotlivých vlnách výzkumu zaznamenána přibližně 10 –25 % klientů, u nichž bylo řešení bydlení aktuální.

Tabulka XX: Řešení situace s bydlením u klientů, kteří nemají stabilní bydlení (0 vůbec neřeší - 10 řeší velmi aktivně)

Kolo šetření	N	Průměr	St. odch.
1.	68	5,3	3,0
2.	62	3,4	2,9
3.	41	3,3	3,1

Pomoc probačního úředníka v oblasti bydlení

1. **Konzultace a motivace**

   Mapování bytové situace, rozpoznání rizik, podpora při hledání řešení a motivace k samostatnosti.

2. **Zprostředkování informací**

   Předávání kontaktů na azylové domy, chráněné bydlení, ubytovny a další dostupné služby.

3. **Propojování s dalšími aktéry**

   Spolupráce s neziskovými organizacemi, sociálními pracovníky a dalšími institucemi.

4. **Podpora při stabilizaci**

   Průběžné sledování bytové situace, podpora při hledání vhodnějšího bydlení a řešení souvisejících problémů.

Příklad ze studie:

„Byly hledány možnosti, kam by mohl klient jít na přechodnou dobu, než si najde bydlení vlastní. Nejvhodnější řešení nabídnuté probačním pracovníkem klient využil.“

Limity pomoci probačního úředníka

Co omezuje pomoc?	Jak se to projevuje
Nedostatek dostupného bydlení	Probační úředník nemůže zajistit vlastní byt.
Nedostatek finančních prostředků klienta	Bez příjmu není možné hradit nájem či kauci.
Omezené kompetence PMS	Role je především poradenská a podpůrná.
Nedostatečná spolupráce klienta	Klient nemusí nabídnutou pomoc využít.
Komplexnost problémů	Bydlení souvisí se závislostmi, dluhy, zaměstnáním a zdravotním stavem.

IKSP

Limity pomoci probačního úředníka

PMS není poskytovatelem bydlení, ale koordinátorem a podpůrným aktérem, který může významně podporovat proces stabilizace klienta a zvýšit šanci, že se klient k bydlení dostane.

„Klientka mě žádala o nalezení bydlení, ale v tomto nemám žádné možnosti.“

„Ona tu není od toho, ona je dohled jako.“

*„A že ten **přístup byl** (..) **lidskej**, normální, jo, mohl jste se poradit o něčem a to je důležitý jako, jo.“*

IKSP

Neziskové organizace: důležitý partner probace

Neziskové organizace mohou nabídnout typ pomoci, který přesahuje možnosti PMS:

- přímé zajištění přechodného bydlení;
- pomoc s hledáním dlouhodobého nájemního bydlení;
- pomoc s kaucí a vybavením bytu;
- sociální a poradenská podpora;
- návazná pomoc při stabilizaci životní situace.

Organizace:

- Centrum RUBIKON
- Podané ruce
- Mezinárodní vězeňské společenství
- Nová šance

Příklad úspěšné trajektorie klienta:

Kontaktování neziskové organizace ještě před propuštěním. → ***Ubytování v azylovém domě po propuštění.*** → ***Úspora prostředků na kauci během přechodného ubytování.*** → ***Získání vlastního nájemního bydlení.***

Ubytovna či azylový dům: stabilizace nebo další riziko?

AMBIVALENCE PROVIZORNÍHO BYDLENÍ

Přínosy

- Stabilizační funkce
- Okamžité zajištění střechy nad hlavou
- Překlenutí kritického období po propuštění
- Možnost hledat zaměstnání
- Příležitost spořit na kauci stabilnějšího bydlení/pronájmu

Rizika

- Limity prostředí
- Nedostatek soukromí
- Konflikty se spolubydlícími
- Kontakt s osobami užívajícími návykové látky
- Nízká kvalita a nejistota bydlení

- Přechodné ubytování nemusí naplňovat potřeby skutečného domova – bezpečí, autonomie, soukromí a kontroly nad vlastním prostorem. (Low et al., 2025; Rosenberg et al., 2021; Schartmueller, 2020)

Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Náměstí 14. října 801/12, Praha 5

iksp@iksp.gov.cz

iksp.gov.cz